

Tadqiqotchi Allamberganova Muxabbat Xasanbaevnaning "Elektron ta'lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo'naltirib o'qitish metodikasi" mavzusidagi 13.00.02 – Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (informatika) ixtisosligidan pedagogika fanlari bo'yicha fan doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasi avtoreferatiga berilgan

TAQRIZ

Bugungi kunda dunyoda informatikani o'qitish jarayonida ta'lim oluvchilarda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish, kompyuting ta'limi vositasida talabalarda axborot-kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion modellari ishlab chiqish, loyihaviy-rekursiv texnologiyalar asosida fanlarni kasbga yo'naltirib o'qitish mexanizmlarini takomillashtirishga doir qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Elektron ta'lim resurslarini yaratish ishlari ta'limning yangi paradigmalaridan biri bo'lgan ta'limga kompetentli yondashuvni amalga oshirishning asosiy shartlaridan biri sifatida qaralib, u o'qitishning kompyuter va raqamlashtirilgan texnologiyalarini qo'llash, kompyuter sinflari, internet tarmog'iga ulangan periferik ta'minot, an'anaviy ta'limni raqamlashtirilgan ta'lim sharoitiga transformatsiya qilish, axborot texnologiyalari sharoitiga mos o'quv-metodik majmualarni takomillashtirishni taqozo qiladi. Ayniqsa, elektron ta'lim sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning axborot-kommunikativ kompetentligini rivojlantirish, pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish yo'llarini ishlab chiqish muhim dolzarblik kasb etadi.

Respublikamizda zamonaviy axborot-kommunikatsiya va ta'lim texnologiyalarining mustahkam integratsiyasini ta'minlash, pedagog-kadrlarning axborot texnologiyalaridan foydalanishshga doir kasbiy mahoratini uzluksiz rivojlantirib borish, masofaviy ta'lim xizmatlarini rivojlantirish, vebinar, onlayn, aralash ta'lim texnologiyalarini amaliyotga keng joriy etishga katta e'tibor qaratilmoqda.

Allamberganova Muxabbat Xasanbaevnaning "Elektron ta'lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo'naltirib o'qitish metodikasi" mavzusidagi 13.00.02 – Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (informatika) ixtisosligidan pedagogika fanlari bo'yicha fan doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasi ana shu dolzarb masalaning ilmiy yechimiga qaratilgan.

Dissertatsiya kirish, o'n bir paragraf, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati va ilovadan iborat.

Kirish qismida dissertatsiya mavzusining dolzarbligi asoslangan, muammoning o'rganilganlik darajasi, xorijiy tadqiqotlar sharhi bayon etilgan, tadqiqot ishining maqsad, vazifalari, obyekti va predmeti aniqlangan, tadqiqotning fan va texnologiyalarni rivojlantirishning muhim yo'nalishlarga mosligi va tadqiqotning ilmiy yangiligi, natijalarning ishonchliligi, nazariy va amaliy ahamiyati, natijalarning amaliyotga joriy etilishi, e'lon qilinganligi, tadqiqot ishining tuzilishi haqida ma'lumotlar kiritilgan.

Dissertatsiya ishining **“Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishning nazariy asoslari”** deb nomlangan birinchi bobida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitish dolzarb pedagogik muammo ekanligi, axborot texnologiyalarining tarkibiy qismlari va elektron ta‘lim resurslarini yaratishning hozirgi holati hamda elektron ta‘lim resurslarini yaratishga qo‘yiladigan pedagogik talablar bayon etilgan.

Tadqiqot doirasida **“kasbga yo‘naltirilgan o‘qitish”**, **“o‘qitish mazmunini kasbga yo‘naltirish”**, **“axborot texnologiyalarini kasbga yo‘naltirib o‘qitish”** kabi tushunchalarning mazmun-mohiyatini aniqlashtirishga alohida e‘tibor qaratilgan.

Tahliliy materiallar asosida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishning mantiqiy tuzilmasi aniqlashtirilib, axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitish va bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi elementlari o‘rtasida o‘ziga xos muvofiqlikni o‘rnatish mumkinligi, talabalarning nazariy-metodologik tayyorgarligi bevosita kasbiy faoliyatga tayyorgarlikning psixologik komponentini rivojlantirish bilan bog‘liqligi ochib berilgan. Psixologik-pedagogik va metodik tayyorgarlik jarayonli hamda bevosita psixologik va ilmiy-nazariy komponent mazmunini shakllantirishga xizmat qiladi. Fanga doir tayyorgarlik axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitish jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini shakllantirishning ilmiy-nazariy komponentini rivojlantirish bilan bog‘liq.

Dissertatsiya ishining **“Elektron ta‘lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishning didaktik parametrlari”** deb nomlangan ikkinchi bobida elektron ta‘lim resurslarini yaratishning tamoyillari, funksiyalari va bosqichlari, elektron ta‘lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishning didaktik imkoniyatlari hamda elektron ta‘lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishning didaktik modeli yoritib berilgan.

Tadqiqotchi tomonidan ETRning quyidagi sifatlari aniqlashtirilgan; 1) ta‘lim jarayonining barcha komponentlarini (ma‘lumot olish; amaliy mashg‘ulot; baholash) qamrab olishi; 2) interaktivlik; 3) auditoriyadan tashqari ta‘lim imkoniyatlari.

Dissertant tomonidan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ularning didaktik imkoniyatlari, o‘z kasbiy faoliyatiga oid axborotlar bilan ishlash, muayyan masalalarni hal yetish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalana olish, pedagogik dasturiy vositalar yordamida namoyish etuvchi, nazorat qiluvchi, o‘rgatuvchi dasturiy mahsulotlar, elektron o‘quv materiallari va elektron o‘quv kurslari yaratishga oid nazariy va amaliy bilimlarni, ko‘nikma va malakalarni shakllantirishdan iborat bo‘lishi zarurligi qayd etib o‘tilgan.

Dissertatsiya ishining **“Elektron ta‘lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishning metodik shart-sharoitlari”** deb nomlangan uchinchi bobida elektron ta‘lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitish metodikasi, axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo‘naltirib o‘qitishda interaktiv o‘quv

majmualaridan foydalanish hamda axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo'naltirib o'qitishning elektron-metodik ta'minoti yoritib berilgan.

Tadqiqot doirasida "Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" modulini o'qitishda foydalanishga doir interaktiv o'quv majmualar ham ishlab chiqilgan. Bunga misol sifatida maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan "Ilk qadam" interaktiv o'quv majmuasini keltirib o'tish mumkin. Mazkur majmuada o'quv dasturidan boshlab, tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar uchun mo'ljallangan o'quv-uslubiy ma'lumotlar joylashtirilib borilgan hamda o'quv majmua uch funksional blokdan iborat bo'lib u ta'limiy, tarbiyaviy va nazorat qiluvchi bo'limlarni o'z ichiga olgan.

Elektron o'quv majmuadan asosan lokal va to'liq ko'rish rejimlarida foydalanish mumkinligi ko'rsatib berilgan. Dasturning kirish oynasidan ikki rejimdan biri tanlanadi. Ya'ni, dasturni qoraqalpoq tilida yoki o'zbek tilida ishga tushirish tanlanadi. Yoki dasturdan shu yerning o'zida chiqib ketish mumkin. Bundan tashqari shu oynaning o'zida dastur haqidagi asosiy ma'lumotlar (dastur nomi, mualliflari, mo'ljallangan sohasi) mavjud.

Dissertatsiya ishining "Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo'naltirib o'qitish samaradorligi" deb nomlangan to'rtinchi bobida tajriba-sinov ishlari ishlarini tashkil etish va o'tkazish metodikasi hamda natijalari va statistik tahlili yoritib berilgan.

Informatika kursi bo'yicha yaratilgan ETRning samaradorlik darajasini aniqlash va baholashda e'tirof etilgan pedagogik tajriba-sinov ishlarini tashkil etish metodlaridan samarali foydalanilgan. Nukus davlat pedagogika institutida o'tkazilgan tajriba-sinov jarayonida ETRdagi hap bir mashg'ulot mavzusining DTSga mosligi, o'quv materialining talabalar tomonidan o'zlashtirilishidagi sifat ko'rsatkichlar, mavzularning tadrijiyligiga alohida e'tibor qaratilgan va o'zlashtirilishi qiyin bo'lgan mavzular tadqiqotchilar, eksperimentator o'qituvchilar tomonidan aniqlab borilgan. Tajriba-sinov maydonlaridan olingan natijalar ilmiy-metodik nuqtai nazardan chuqur tahlil qilingan. Olingan sonli ma'lumotlar Styudent-Fisher kriteriyasi asosida matematik-statistik tahlil qilingan.

Dissertant tomonidan elektron ta'lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo'naltirib o'qitish metodikasi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida umumiy xulosa va ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqotchi Allamberganova Muxabbat Xasanbaevnaning "Elektron ta'lim resurslari vositasida axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatga yo'naltirib o'qitish metodikasi" mavzusidagi 13.00.02 – Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (informatika) ixtisosligidan pedagogika fanlari bo'yicha fan doktori (DSc) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiyasini himoyaning keyingi bosqichlariga tavsiya etish mumkin.

**Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti
Boshqaruv nazariyasi va
axborot xavfsizligi
kafedrasi professori, p.f.d.,**

M. X. Lutfillayev
tasdiqlayman
Sharof Rashidov nomidagi
SamDU xodimlar Boshlig'i
M. X. Lutfillayev